

Hedersrelaterat våld och förtryck

Fokus könsstymning

TR!S

Organisationen TRIS – tjejers rätt i samhället

Grundat 2002

- Förebyggande arbete
- TRIS-jouren
- Kompetenshöjande verksamhet
- Unik kunskap och erfarenhet av arbete med personer med intellektuell funktionsnedsättning

TRIS

Hederskontext

Regeringens definition (2007/08:39)

(Regeringens handlingsplan mot VNÄR och HRV 2007/08:39)

- Sker oftast i icke självvalda relationer av nära omsorgspersoner.
- Kontroll av flickors och kvinnors sexualitet är central och knutet till kollektivet.
- Familjens rykte är beroende av flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende.
- Kontrollen kan sträcka sig från begränsningar varje dag till viktiga livsval.
- Hederstänkandet kan också leda till hot om våld och våld, inklusive dödligt våld.
- Både kvinnor och män kan vara förövare.
- Offren kan vara både kvinnor och män, flickor och pojkar.

Hederskodex inom grupper som praktiserar HRV

- Kollektiv – individuell heder
- Förståelsen kring heder som relativt kontra ett absolut begrepp
- Den hedersrelaterade institutionen (Schlytter & Linnell 2008): upprätthållandet av familjens/släktens/mannens heder är överordnat allt annat.
- Hedern är viktigare än livet självt.
- Kollektivet/gruppen överordnat individen.
- Individens värde = gruppens värde
- Hedern betraktas som en ägodel. Förlorad heder måste återupprättas.
- Det är vanligt att HRV är planerat (grova hedersbrott) men kan utövas oplanerat utan att gärningsmannen har familjens släktens skydd och stöd.
- Vanligt att kollektivet sanktionerar straffet/våldet men det är inte nödvändigt.
- Ett rykte tillmäts mycket stor betydelse – ryktet viktigare än sanningen.
- Centralt: flickors/kvinnors oskuld och kyskhet (renhet)

Hedersbegreppet

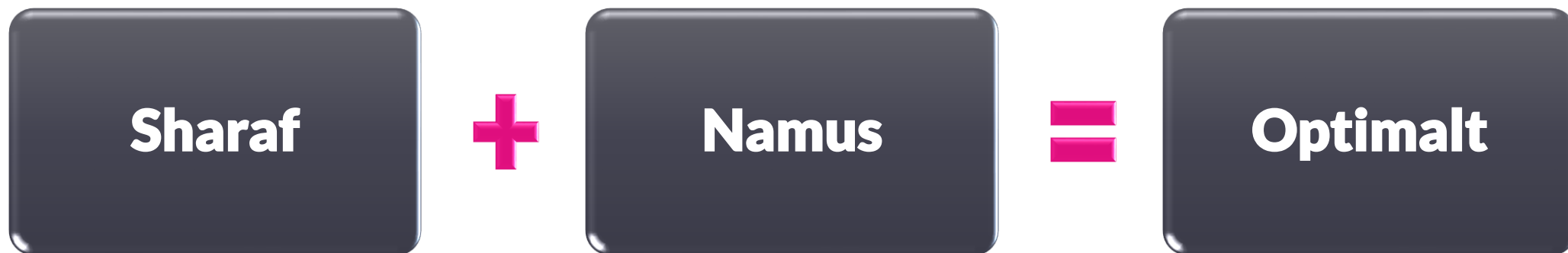
Två begrepp för heder

SHARAF

- Knuten till en mans, hans familjs/släkts ära
- Hederlig & ärlig
- Försörja sin familj
- Respektera äldre släktmedlemmar
- Kan öka, minska eller repareras (relativ)

NAMUS

- Refererar till mannens ära
- Knuten till kvinnors sexuella integritet och uppförande
- Respektabilitet & blygsamhet
- Ogift kvinnas oskuld
- Gift kvinnas kyskhets/undergivenhet
- Kan endast gå förlorad (absolut)

TR!S

TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

Sharaf

-

Namus

=

**Socialt
själv mord**

TR!S

TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

Namus

-

Sharaf

=

Acceptabelt

Heder och vanheder

En man som inte kan kontrollera näststående kvinnors och flickors beteende hamnar i vanheder

Mäns heder: Att vara både offer och förövare, Schlytter & Rexvid 2016

TR!S

Oskuldskontext

Vad är oskuldskontext

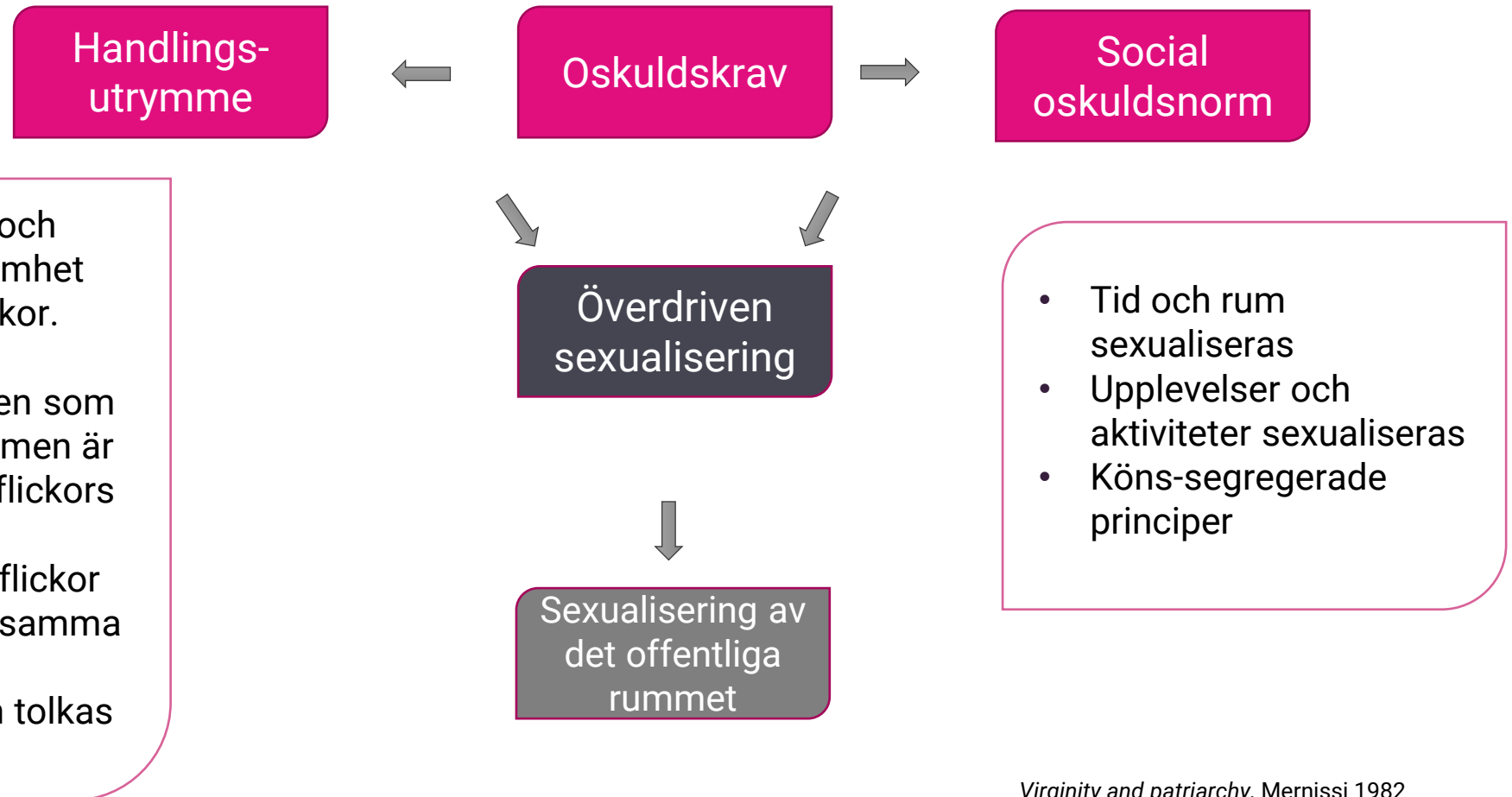
Värderingar/normer kring oskuld som upprätthåller och erkänner icke självvalda val.

Oskuldskontext är en form av utvidgad oskuldsnorm. Det är inte begränsad till kontroll av ungas sexualitet.

Bygger på två grundläggande principer:

1. Sexualiteten betraktas, *trots sin privata uttrycksform*, som något "tillgängligt" för andra än individen själv att besluta om.
2. Ungdomssexualiteten erkänns inte – högst närvarande i ungas liv.

Oskuldskontext

- Brist på förtroende och ständig misstänksamhet riktad mot unga flickor.
- Dubbelmoral – ungdomssexualiteten som sådan erkänns inte men är högst närvarande i flickors liv.
- Konsekvens - unga flickor tvingas att vara vaksamma över alla tänkbara situationer som kan tolkas i sexuella termer.

- Tid och rum sexualiseras
- Upplevelser och aktiviteter sexualiseras
- Köns-segregerade principer

Kravet på oskuld

Social oskuldsnorm - oskuldskravets utvidgning

- Problematiskt
- Ständig misstänksamhet
- Överdriven sexualisering
- Unga flickor tvingas att vara vaksamma över alla tänkbara situationer som kan tolkas i sexuella termer

Skam och skamlöshet

Flickor och kvinnor ska ha skam för att mäns maskulinet inte ska "kodas" med vanheder

Skam är en kvinnlig egenskap

Flickors och pojkars socialisering inom hederskontexten

Socialisering inom hederskontext

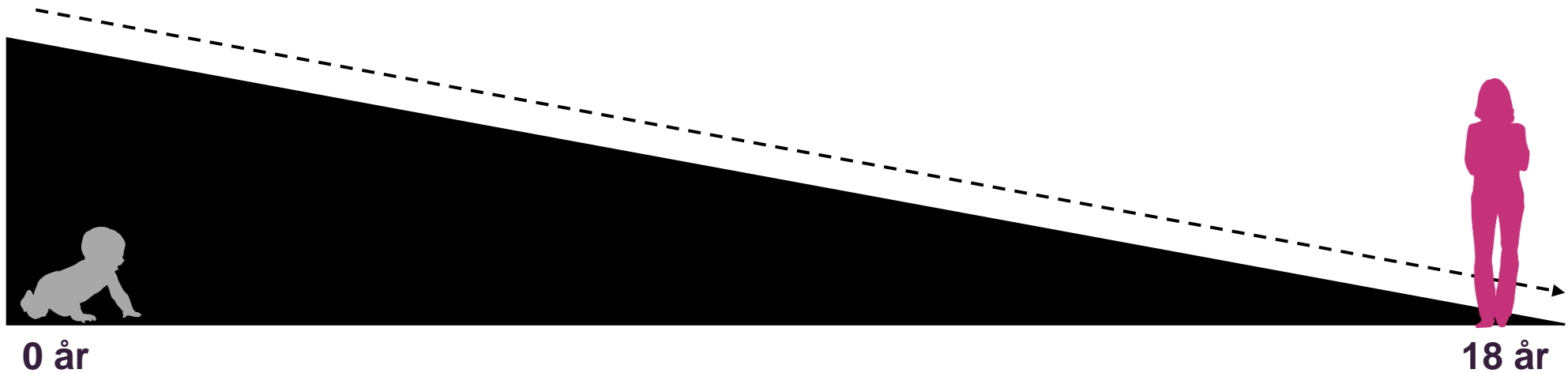
- God son
- Ärbar dotter
- Modern står för den dagliga kontrollen av dottern
- Kräver en stor aktivitet från män

TR!S

TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

Frihet & livsutrymme för barn som **INTE LEVER** i en hedersrelaterad värdegrund

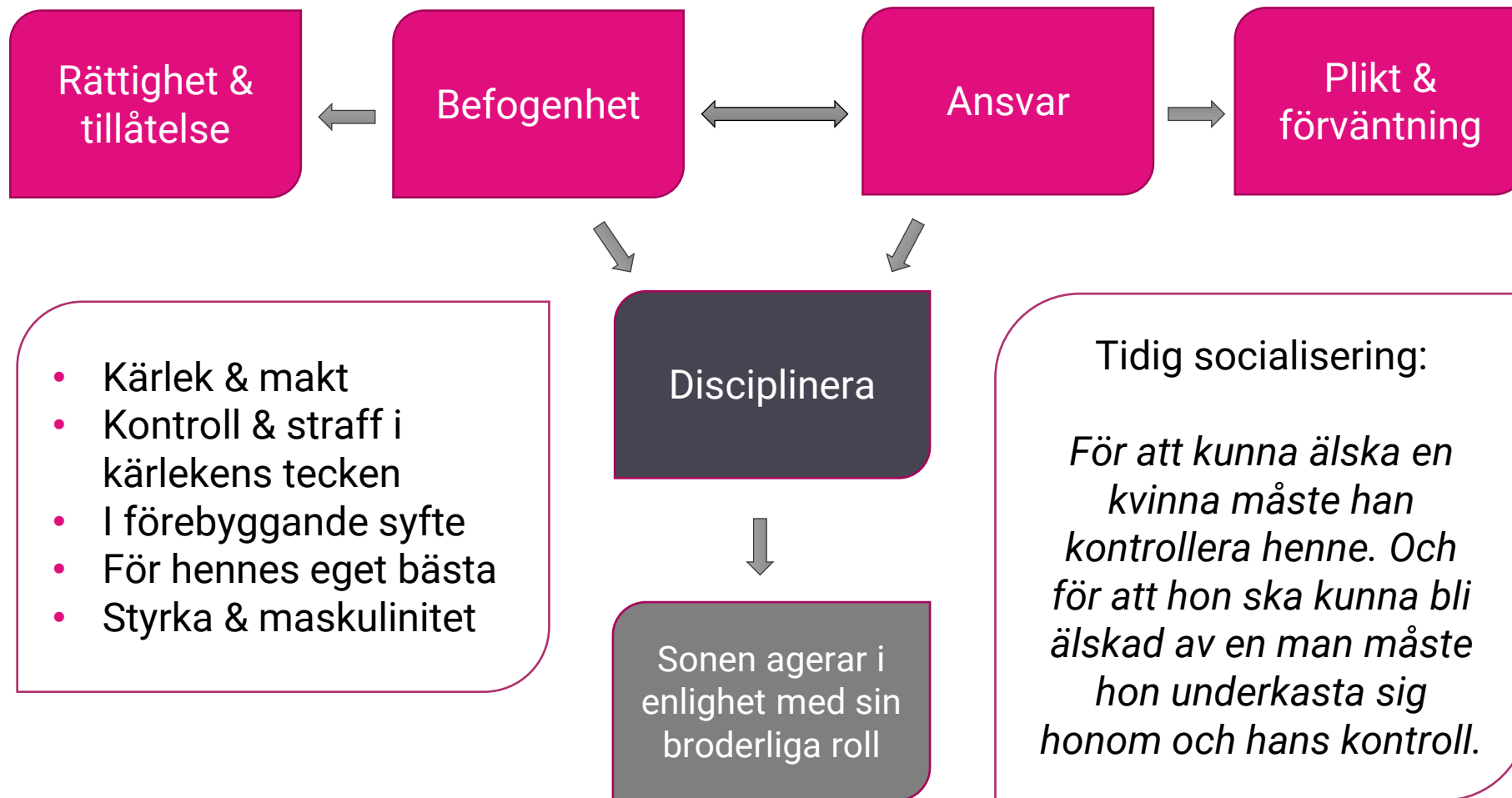
Frihet & livsutrymme för barn som **LEVER** i en hedersrelaterad värdegrund

Illustrationen bygger på en bild från en skolkampanj, publicerad av Länsstyrelsen i Östergötland. Bilden återges även av Polismyndighetens metodstöd Hedersrelaterat brottslighet del 2020 samt Åklagarmyndighetens handbok Hedersrelat

Flickors socialisering till kvinnor

- Flickor uppfostras till objekt (lyda, anpassa sig) och att "kontrollera/förneka sig själv"
- Förnekelse av känslor och sin egen kropp. Att hålla kroppen i styr/kuva kroppen blir ett sätt att försvara sig själv, få handlingsutrymme
- En flicka som vanäras sin familj blir smutsig; familjen kan genom att straffa flickan ta bort det smutsiga – dvs. att återupprätta hedern
- En flicka/kvinna ska bete sig som att hon har "skam i kroppen"- hon ska helst vara passiv
- Flickan ska vara "orörd" vid giftermålet
- En flicka utan skam – skamlös – värdelös
- Kroppen kan innebära livsfara - dödsångest

Broder-syster-relationer (Joseph 1994)

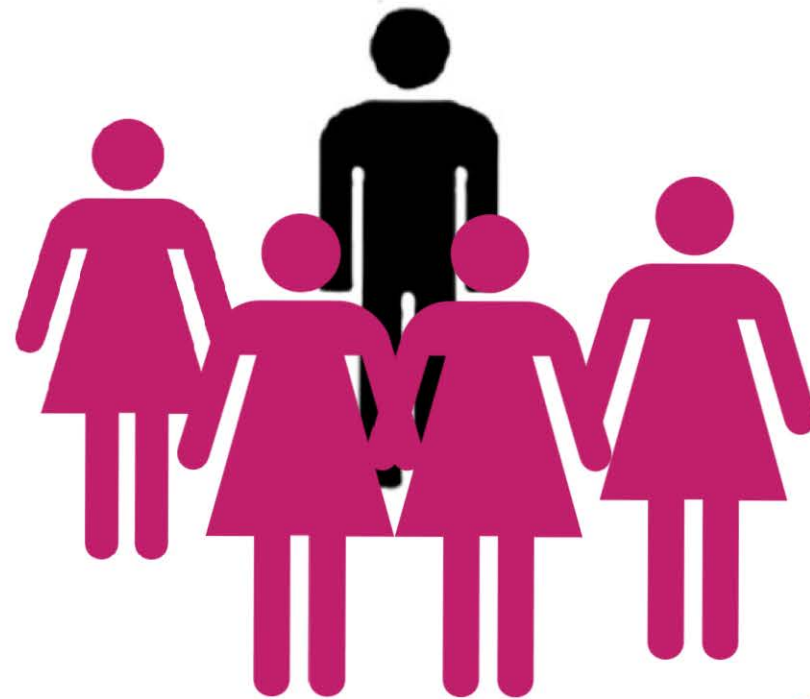
Pojkars socialisering till män

- Den hedersrelaterade manligheten utvecklas genom kontroll av närstående kvinnors kroppar och genom lydnad mellan bröder.
- Kontroll och våld – ger positiv bekräftelse
- Hierarki ger positiv bekräftelse
- Avhumanisering – i relation till närstående kvinnor

Hur drabbas flickor och pojkar som inte uppfyller kraven på att vara heterosexuell?

- Försök till omvändelse – att korrigera något som uppfattas som fel/avvikande
  - Familjen vänder sig till läkare/psykologer för att "bota" den föreställda "sjukdomen" homosexualitet
  - Familjen vänder sig till religiösa företrädare för att "tala personen till rätta"
- Tvångsäktenskap med person av motsatt kön
- Hot och våld
- Självförnekelse och viljan att passa in

Kvinnorna, Namus, bildar en sköld runt mannen...

TR!S

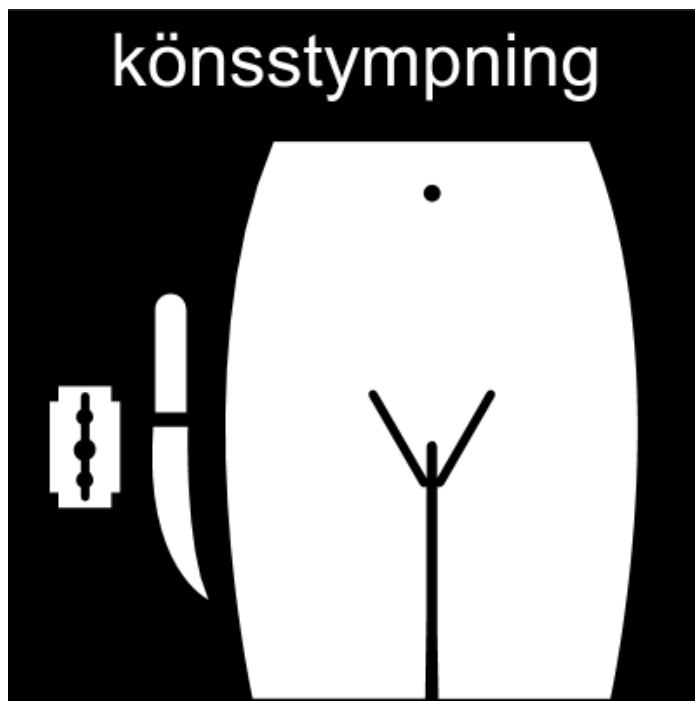

Könsstympling

TR!S

Vad är kvinnlig könsstympning?

Pictogram, Specialpedagogiska skolmyndigheten

“kvinnlig könsstympning omfattar alla kirurgiska ingrepp som rör borttagande delvis eller helt av de externa genitalierna eller annan åverkan på de kvinnliga könsdelarna av kulturella eller andra icke medicinska skäl”

Socialstyrelsens (2015) översättning av WHO:s definition

Könsstympning av flickor & kvinnor - en grov form av HRV

- Förekommit i ca. 3000 år (Unicef 2013)
- Ca. 200 miljoner flickor/kvinnor redan utsatta, varav 44 miljoner är flickor under 14 år (UNICEF 2013)
- Varje år riskerar 3 miljoner flickor att drabbas (WHO)
- Från spädbarn upp till 15 år
- Dokumenterad förekomst i ca. 30 länder i Afrika, Asien och Mellanöstern främst – men även i migrationskontext
- Grov kränkning av mänskliga rättigheter

”Ett genomsnittligt toalettbesök tar ungefär en minut. För en flicka eller kvinna som har blivit könsstympad kan besöket ta närmare en timme. Samtidigt har hon oftast ständig menstruation då det tar en månad för blodet att rinna ut, vilket innebär att nästa menstruation tar vid där den tidigare slutar. Förutom allvarliga fysiska men lider ofta könsstympade flickor och kvinnor av såväl psykiska som sexuella trauman.”

Från www.jamstalldhetsmyndigheten.se

Jämställdhetsmyndigheten har samordningsansvar för den nationella handlingsplanen mot könsstympling av flickor och kvinnor.

TR!S

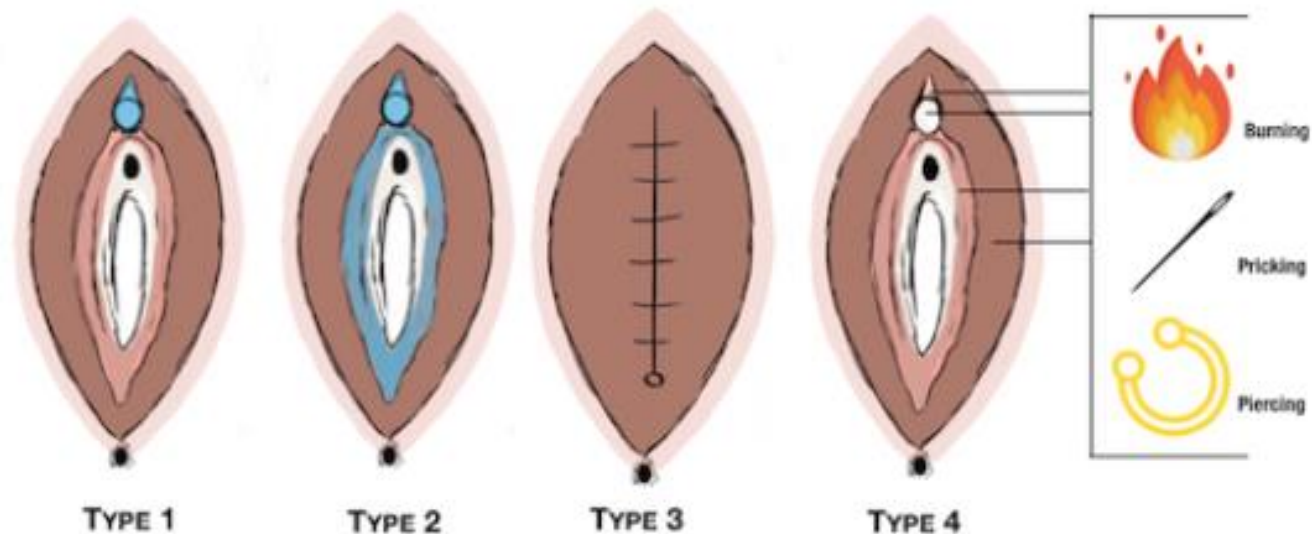

TRIS

TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

Types of FGM

■ Parts removed + Stiches

Vanligast?
Typ 1 och 2
står för ca 80%

Typ 3 (infibulation)
står för ca 15%

Isman, Ekéus & Berggren (2013)

Believe in
children
Barnardo's

Funded by
Department
for Education

Local
Government
Association

Developing excellence
in response to FGM and
other harmful practices

<http://nationalfgmcentre.org.uk/fgm/>

WHO:s klassifikation

Typ I. Borttagande av förhuden runt klitoris och/eller del av eller hela klitoris.

Typ II. Delvis eller helt borttagande av klitoris samt partiellt eller totalt borttagande av de inre och yttre blygdläpparna.

Typ III. Delvis eller fullständigt borttagande av yttre genitalia samt tillslutning/försnävning av vaginalöppningen (**infibulation**), med eller utan borttagande av klitoris.

Typ IV. Oklassificerade stympningar, allt som inte inkluderas i grupp I–III. Alla andra skadliga ingrepp i de kvinnliga könsorganen av icke-medicinska skäl, till exempel prickning, piercing, sticka med vasst föremål och skrapning.

Ungefär 90 procent av alla fall av könsstypning i världen gäller typ I, typ II och typ IV. Omkring 10 procent gäller typ III, som är det mest omfattande ingreppet, även kallat infibulation.

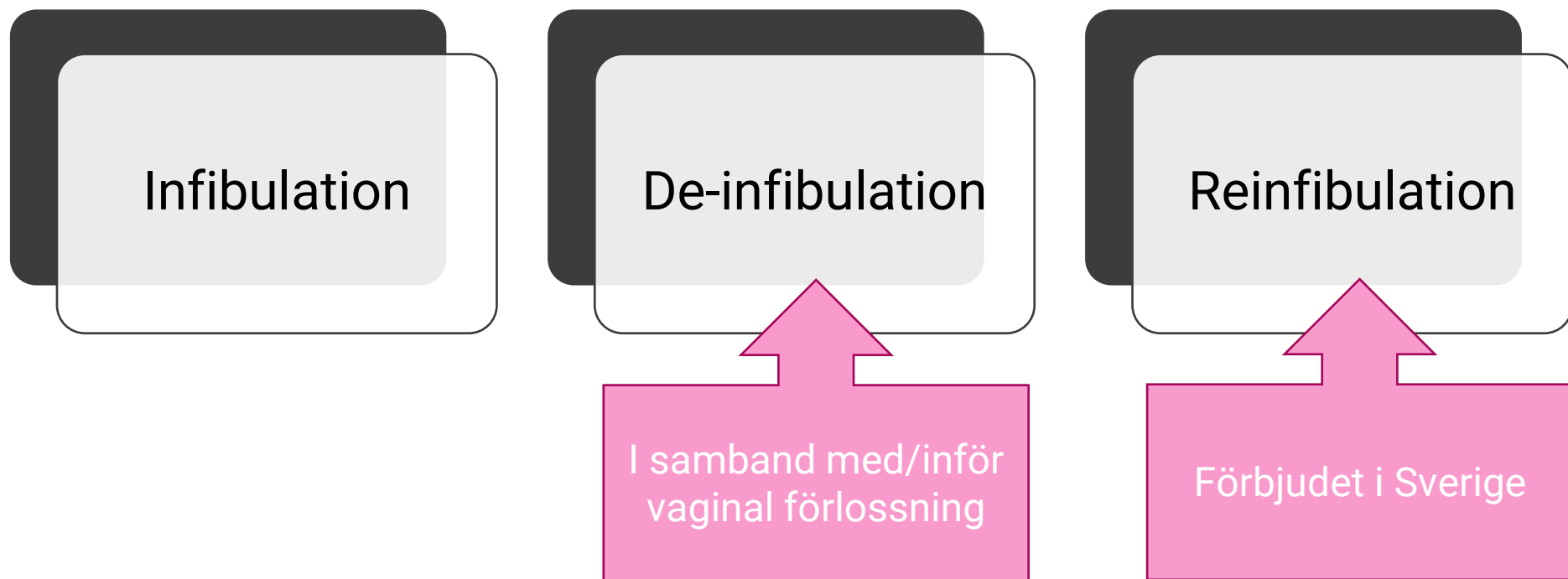
Medikalisering - en växande trend

- 1 av 4 flickor och kvinnor som drabbas (motsvarande 26% eller 52 miljoner) utsätts för KKS inom hälso- och sjukvården
- Medikalisering extremt vanligt i Egypten där 80% av flickor har könsstympats av sjukvårdspersonal.
- Medikaliseringen medför inga fördelar!
- En farhåga med medikalisering är att sedvänjan får större legitimitet (normaliseras) och skapar starkare social förväntning på flickor att bli könsstympade

TR!S

TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

Isman, Ekéus & Berggren (2013), *Perceptions and experiences of female genital mutilation after immigration to Sweden: An explorative study*. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 4.

Kvinnors egna vittnesmål

”Jag blev omskuren när jag var fem-sex år. När häxan kom slipade hon rakbladet. Mamma satt bakom mig och höll i mig och häxans medhjälpare satt bredvid. Jag väntade på att de skulle säga till mig att sära på benen. Då sprang jag och klättrade upp i ett träd. Mamma sprang efter och sa ”kom ner annars slår jag dig”. Jag blev rädd och kom ner. Mamma tog mig i handen och vi gick tillbaka.

Efteråt band de ihop mina ben och jag fick ligga i tre dagar med böjda ben och sedan tre dagar med utsträckta ben. De första dagarna fick jag fasta för att det inte skulle komma kiss.”

Hawa, ur boken Kvinnlig könsstympning (Ubbe 2018, sid 9)

Kvinnors egna vittnesmål

"Min mamma var analfabet, hon fick bara gå i skolan lite eftersom hon behövde hjälpa till hemma. Jag tror att om någon hade förklarat för henne att hon inte skulle göra det här, så hade hon inte gjort det, för det var inte självklart med omskärelse där jag kommer ifrån. Men ingen gjorde det, så jag hade ingen chans. Så tänker jag idag.

Jag var sju, åtta år. Det var sommar. Jag hade ingen aning om vad som skulle hända. Vi var fem, sex tjejer, min syster som var tre år yngre än jag var också där. Det var i vårt hem.

Vi stod alla runt kvinnan och väntade på vår tur. Två andra vuxna kvinnor tog och höll oss i armarna och benen.

Jag sprang därifrån men kvinnorna hämtade mig. Jag rymde tre gånger, men de hämtade tillbaka mig.

Hon hade en skål med aska och ett rakblad. Hon var barnmorska. Jag hatade henne.

När hon gjorde det, bara skrek jag. Jag skrek jättemycket men jag minns inte om det gjorde jätteont. Jag minns att hon höll i mig och att hon satt där med ett rakblad.

Det var på marken i trädgården. Hon satt på en pall framför mig. Jag såg fatet där hon la de små köttbitarna i askan."

Konsekvenser av könsstympning

Akuta komplikationer

- Svår chock och smärta
- Stora blödningar
- Infektioner
- Brutna ben pga. fasthållning
- Död

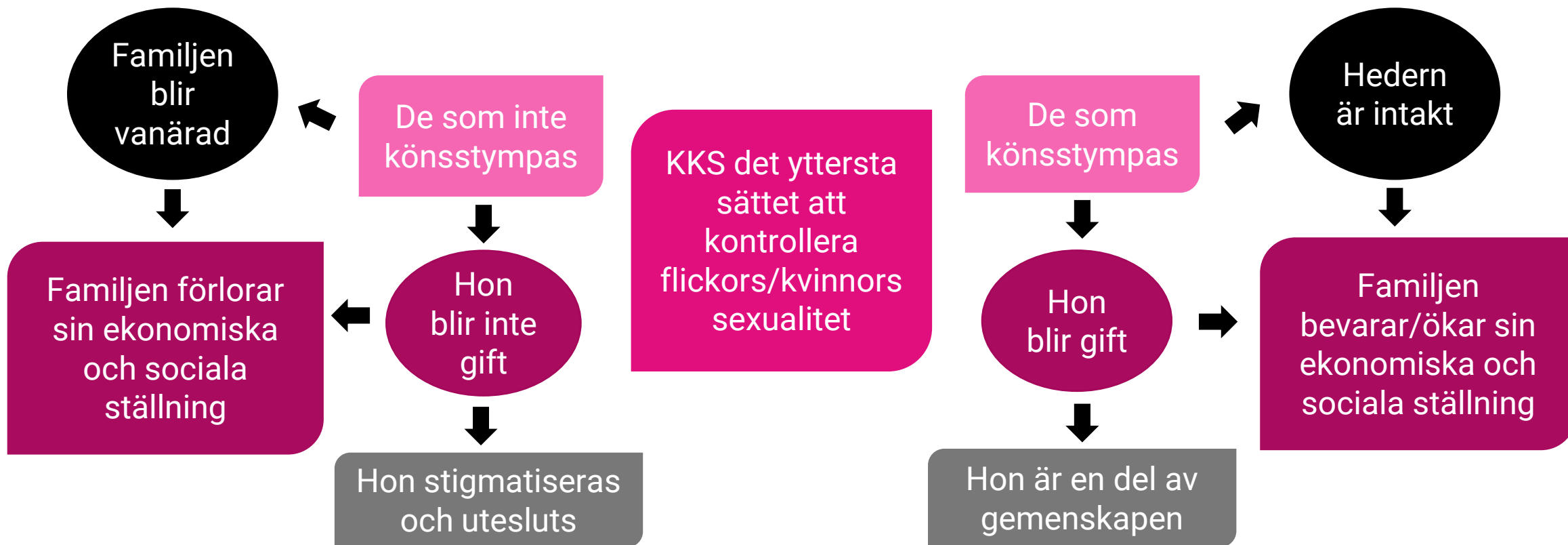
Långsiktiga komplikationer (urval)

- Blödningsbesvär – blodet kommer inte ut, blodet lever sig. Besvär vid menstruation.
- Återkommande urinvägsinfektioner
- Förlorad känslighet i underlivet
- Samlagssmärter – penetrerande samlag mycket smärtsamt eller går inte pga. trång öppning.
- Inkontinens – sista dropparna urin blir kvar
- Förlossningskomplikationer
- Ängest/depression/PTSD/flashbacks

Varför könsstympa flickor?

- Kontroll av flickors/kvinnors kroppar och sexualitet.
  - Ingreppet anses minska sexuella lusten.
- Bevarandet av familjens heder som uppbärs av flickors/kvinnors sexuella "renhet".
  - Föreställningar om att borttagandet av "orena" kroppsdelar gör flickan "ren".
- För att flickor ska bli gifta
- Föreställningar om att flickan därmed kommer att bevara sin oskuld
- För social acceptans inom kollektivet (annars blir flickan stigmatiserad)
- Föreställningar om hälsofördelar
- Betraktas som en nödvändig ritual för en flickas övergång till att bli kvinna. Hon förbereds för ett liv som gift kvinna.

En förenklad modell

Religion och könsstympning?

- Inget stöd för ingreppet i någon religion
- MEN, hänvisning till religion görs av vissa för att legitimera kvinnlig könsstympning
- Könsstympning förekommer bl.a. bland:
  - Kristna, judar, muslimer och kopter

Intervjustudie: könsstympning utifrån berörda kvinnors perspektiv

- Intervjustudie med kvinnor som immigrerat till Sverige med ursprung i Somalia.
- Studien gör en stark koppling mellan heder och könsstympning – något som förekommer i begränsad omfattning i tidigare forskning

Centrala teman i intervjustudien

Förbli oskuld för att bevara familjens heder

Om flickan inte är oskuld kan inte familjens heder återupprättas. Den är permanent förlorad.

Undvika skam och framhäva renhet

Skam kopplas till avsaknaden av renhet (ej könsstympad) samt till upplevelsen/uttryck av smärta i samband med könsstympningen.

Socialt tryck att könsstympa även i en migrationskontext

Svårt att stå emot förväntningar från omgivningen. Alla känner någon som låtit könsstympa sin dotter efter migrationen.

En symbol för sitt ursprung

Ger en känsla av kulturell tillhörighet samt fullständighet ("completeness") gällande utseendet (kopplat till föreställning om skönhetsideal och normalitet).

Motstånd till könsstympning

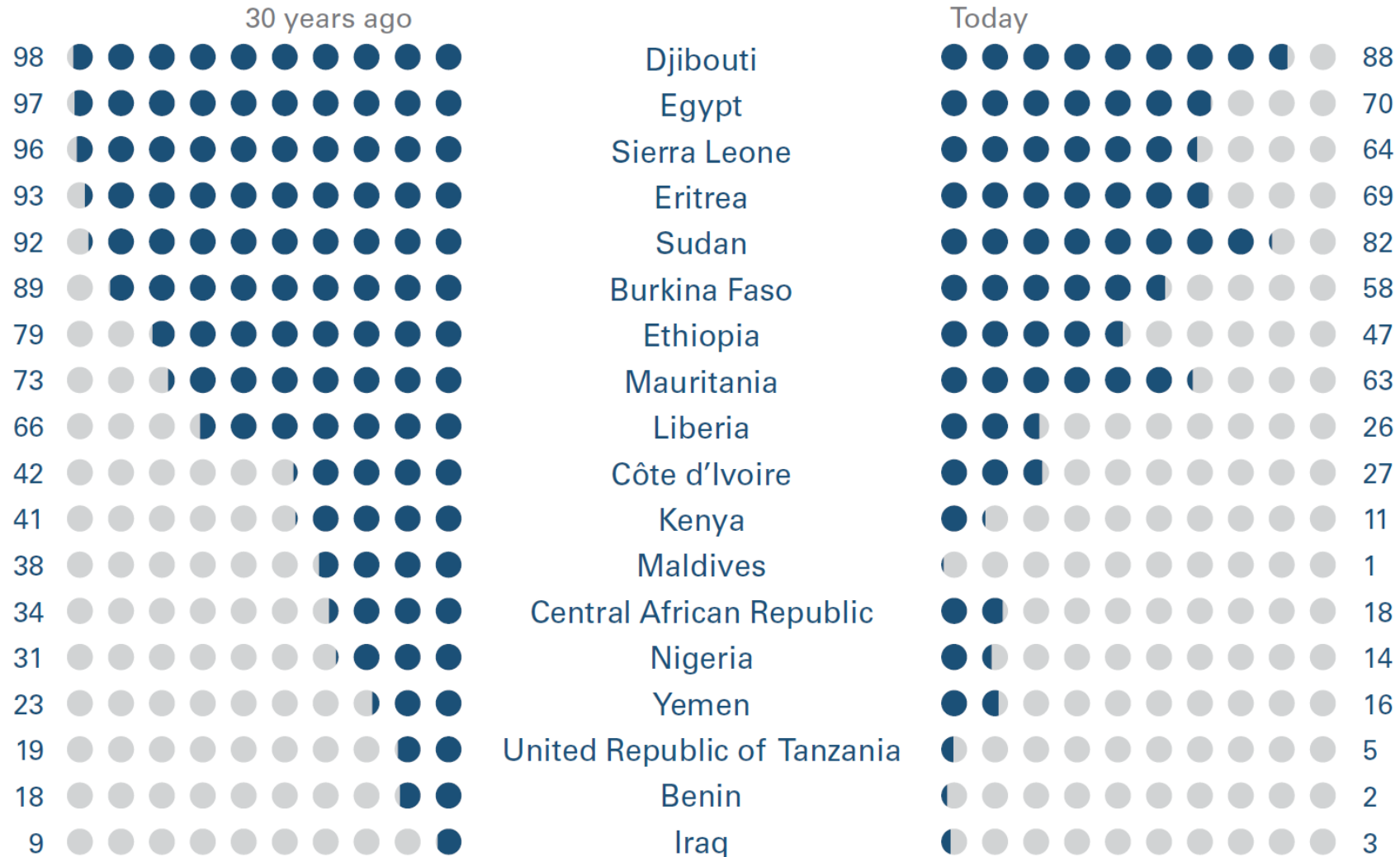
Oavsett könsstympad eller inte var samtliga kvinnor motståndare till sedvänjan och ville stötta kampen för att "empower" flickor och öka deras kunskaper om sina rättigheter.

Slutsatser

- Kvinnorna är ambivalenta gentemot könsstympning:
  - Å ena sidan uppfattas den som fysiskt förödande, å andra sidan som kulturellt meningsfullt
- Flickor riskerar att utsättas för könsstympning efter immigrationen till Sverige
  - Utifrån de intervjuade kvinnornas perspektiv utsätts flickor i var tredje till var fjärde familj för könsstympning
- För att motverka könsstympning räcker inte bara att lagstifta – det krävs även **utbildning, rådgivning** och **förändringar i socio-ekonomiska förhållanden** samt i **attityder**.

Female genital mutilation (FGM) is becoming less common in countries where it was once universal, and in countries where it only occurred in a few communities

Percentage of adolescent girls aged 15 to 19 years who have undergone FGM, in countries with a decline

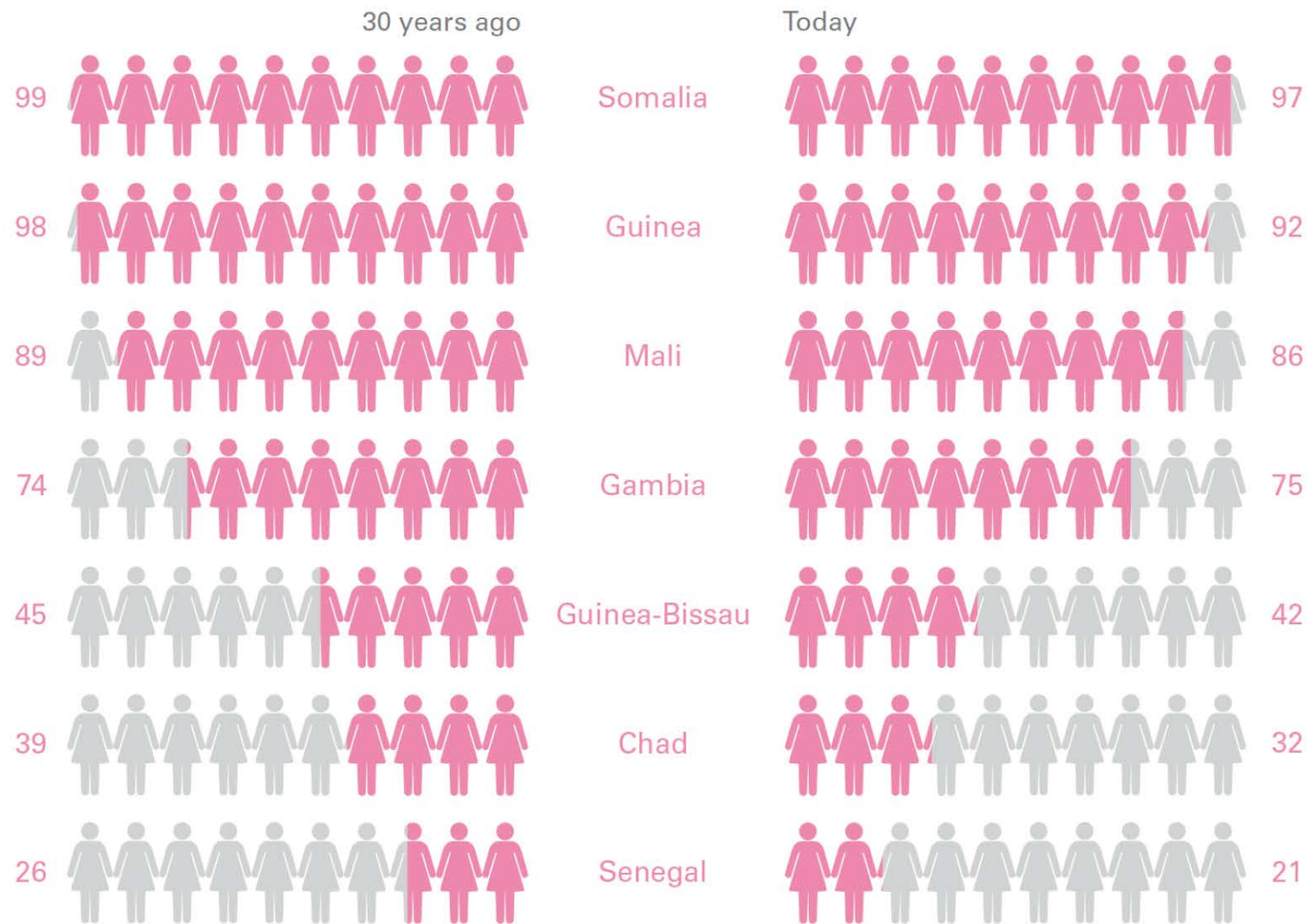

Förändring i omvärlden?

- Den goda nedåtgående trenden är dessvärre varken universell eller tillräckligt snabb, rapporterar UNICEF (2020)

In some countries, the practice remains universal; in others, it is as common today as it was three decades ago

Percentage of adolescent girls aged 15 to 19 years who have undergone FGM, in countries with a universal prevalence and/or without a decline

Förändring i omvärlden?

- Utifrån de uppsatta målen i Agenda 2030:
Delmål 5.3

**Avskaffa tvångsäktenskap och
könsstympning**

Bildkälla: www.fn.se

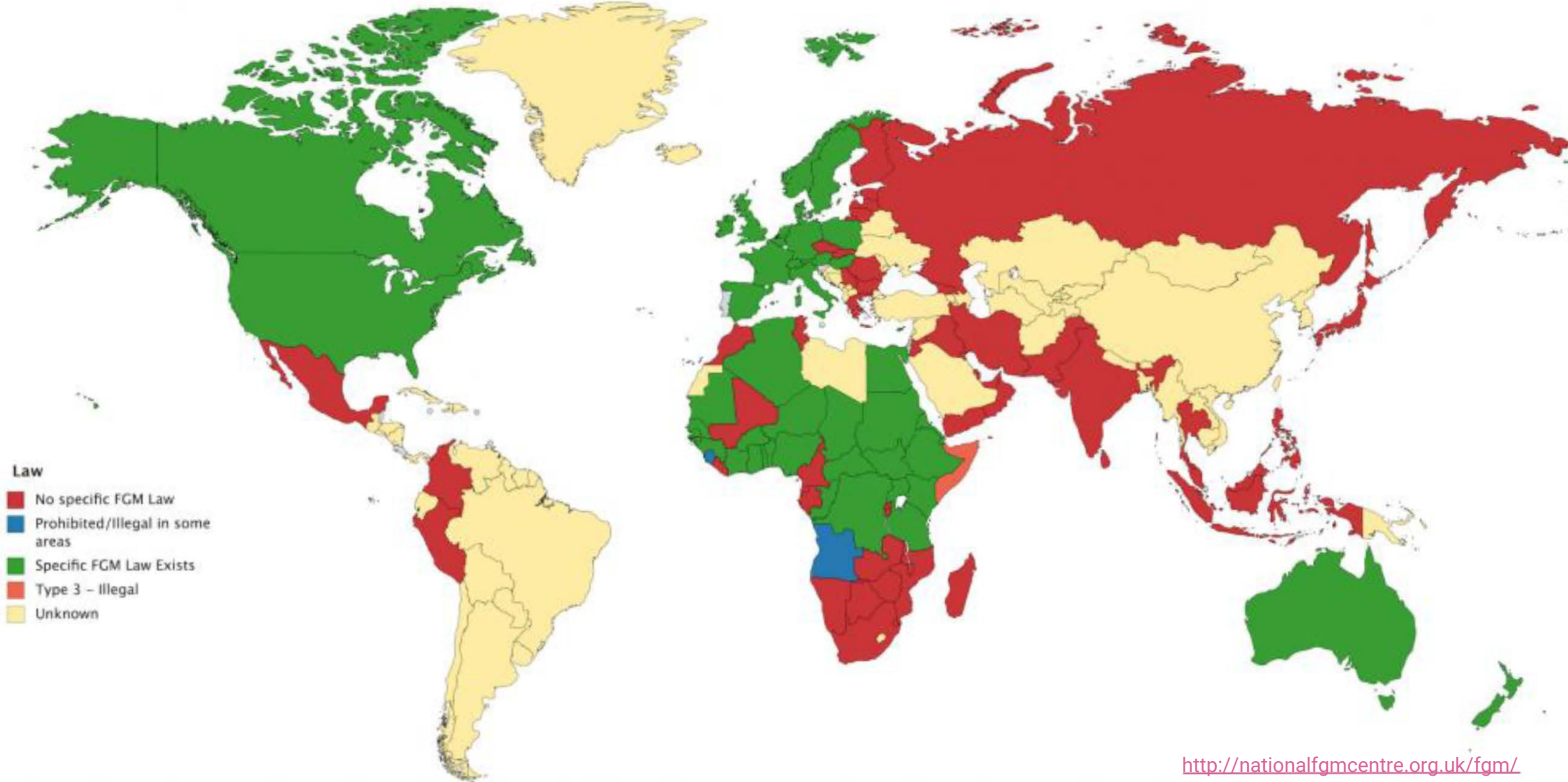
TR!S

Förekomst i Sverige?

- Socialstyrelsen (2015) beräknar att minst 38 000 flickor/kvinnor kan vara könsstympade (stort mörkertal) i Sverige

Förbud mot kvinnlig könsstympning i världen

Lag (1982:316) med förbud mot könsstympling av kvinnor

1 § Ingrepp i de kvinnliga yttre könsorganen i syfte att stympla dessa eller åstadkomma andra bestående förändringar av dem (könsstympling) **får inte utföras, oavsett om samtycke har lämnats till ingreppet eller inte.** Lag (1998:407).

2 § Den som bryter mot 1 § döms till **fängelse i högst fyra år.** Om brottet har medfört livsfara, allvarlig sjukdom eller i annat fall inneburit ett synnerligen hänsynslöst beteende skall det bedömas som grovt. **För grovt brott döms till fängelse, lägst två och högst tio år.**

För **försök, förberedelse och stämpling samt underlåtenhet att avslöja brott** döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Lag (1998:407).

OBS! Sverige är första landet i Europa att lagstifta mot könsstympling av flickor/kvinnor.

TR!S

Anmälningar och fällande domar

- 87 anmälningar (1982-2016)
- Cirka 40 anmälningar per år från 2015-2021
- 3 fällande domar i Sverige
- 50 fällande domar inom EU

Fällande domar i Sverige

- En 41-årig man döms till 2 års fängelse för att ha könsstympat sin dotter i Somalia (medverkan till könsstympning).

2006

Dom 1

- En 42-årig kvinna döms till 3 års för könsstympning (utomlands) och grov kvinnofridskränkning av sin dotter.

2006

Dom 2

- En man döms till 6 månaders fängelse för ha hotat och planerat att låta sin två döttrar könsstympas (stämpling).

2018

Dom 3

Avskaffad preskriptionstid för könsstympning

- Den 23 januari 2020 föreslog regeringen (Prop. 2019/20:69) att preskriptionstiden för bland annat **könsstympningsbrott som begås mot barn ska avskaffas**.
  - Detta ska även gälla för de brott som begåtts före lagändringen.
- Den 1 april 2020 sa riksdagen ja till regeringens förslag
- Lagändringen gäller fr.o.m. 1 maj 2020

LVU - Utreseförbud

- Beslut om utreseförbud meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden (31 b § LVU).
- Förutsättningarna för LVU-vård behöver inte vara uppfyllda för att utreseförbud ska kunna meddelas.
- Möjligheten att meddela utreseförbud är inte beroende av om möjligheten till frivilliga insatser först har uttömts av socialtjänsten.
- Det krävs inte heller att det finns formella misstankar mot någon i ett straffrättsligt förfarande för att bestämmelsen om utreseförbud ska kunna tillämpas.

Vid misstanke eller kännedom om flicka som riskerar att bli eller redan har blivit könsstympad (eller på annat sätt farit illa) ...

Anmälningsskyldighet enligt Socialtjänstlagen §14

Gäller myndigheter och yrkesverksamma inom bl.a.:

- Förskola/skola
- Socialtjänst
- Hälsa- och sjukvård
- Polis

Överlåt till
rättsväsendet
att bedöma.

Hur ska vi arbeta för att motverka könsstympning av flickor och kvinnor?

- Riskfaktorer
- Observationspunkter
- Attitydförändringar i en migrationskontext
- Hjälp och stöd
- Samverkan

Riskfaktorer för att utsättas för könsstympning

(Länsstyrelsen Östergötland, Rapport nr 2015:16; Socialstyrelsen 2015)

- Har eleven rötter i ett land där könsstympning är vanligt förekommande?
- Att flickans mor är könsstympad
- Att en syster till flickan redan utsatts
- Frånvaro från sex- och samlevnadsundervisningen
- Kritisk ålder: 4-14 år
- Föräldrars utbildningsnivå – påverkar förändringsbenägenheten
- Familjens grad av integration i samhället – även tid i det nya landet. Längre tid i det nya landet ökar sannolikheten för attitydsförändring.
- Resor till hemlandet där förekomsten av könsstympning är hög – även då föräldrarna tagit avstånd

Varnings signaler – förskola/skola

Subtila signaler

- Hög skolfrånvaro,
- Frånvaro från idrottslektioner,
- Utökad ledighet,
- Förberedelser för speciella ceremonier
- Förfrågningar om vaccinationer eller andra resevacciner eller antimalariamedel

Observationspunkter: har könsstympning skett?

- Täta och långa toalettbesök
- Undvikande av sport, idrottslektioner, lek, klättring
- Förändrat beteende efter resa till "riskland" (rädsla, undvikande beteende, ilska, sorg, förvirring, likgiltighet, depression, mardrömmar, sömnsvårigheter, skuldkänslor)
- Problem med urinvägsinfektioner
- Klåda
- Har ofta huvudvärk (många flickor undviker att dricka vatten för att slippa kissa)
- Söker ofta vård för magsmärter, ryggsmärter, smärtsamma menstruationer, psykosomatiska symtom eller specifikt för urineringsbesvär
- Bestående blåstömningssvårigheter och urinläckage
- Svårt att sitta still/bekvämt
- Ärrbildning med inskränkt motionsförmåga (ärret stramar)
- Underlivssmärter (svårt att vara med på gymnastiken eller annan fysisk ansträngning)
- Har problem med cystor
- Problem med att menstruationsblod som stockar sig i vaginan
- Berättar/antyder att hon upplever smärta vid samlag och/eller upplever andra sexuella problem

Titta alltid på!

Signaler på att könsstympning har ägt rum eller ska äga rum
Särskild uppmärksamma flickor från de länder där
könsstympning är vanligt.

Kom ihåg att det ska finnas överenskommelse för samverkan
finns medicinska elevhälsan och övrig hälso- och sjukvård.

Samverkan med socialtjänst och rättsväsendet

Samverkan med civilsamhället

Samverkan - Förebyggande arbete

- Fråga
- Ge information om lagstiftning
- Förmedla möjlighet att få hjälp
- Erbjuder undersökning - Hänvisa/remittera till rätt instans
- Vid behov göra uppföljning

Orosanmäla

- Har uppnått egen mognad ska möjliggöras vård utan krav på tillåtelse från vårdnadshavare
- Inte har uppnått tillräcklig mognad och är i behov av vård, men som inte kan informera vårdnadshavare, ska socialtjänst involveras.

Attitydförändring i en migrationskontext

Exterkate, M. (2013)

- Lagstiftning mot könsstympning i det nya landet
- Kunskap om att könsstympning orsakar medicinska problem och nedsatt sexuell förmåga/njutning
- Kunskap om att det inte är en religiöst påbjuden sedvänja
- Kännedom om kvinnors rättigheter
- Förändringsarbete kring normer & föreställningar om sexualitet, giftermål och religion
- Majoritetssamhällets fördömande av könsstympning & stöd för eliminering av könsstympning
- Integrationsarbete med nyanlända vuxna

Diskussionsfrågor

1. Enligt din erfarenhet, vilka är de största utmaningarna i arbetet mot könsstämpning på flickor och kvinnor?

- I det förebyggande arbetet
- I det akuta skedet (dvs. när det är känt att en flicka har blivit utsatt)
- Gällande samverkan mellan relevanta aktörer

2. Vilka insatser och åtgärder vill du se i arbetet mot KKS?

Forskningens rekommendationer

- Bryt tystnaden bland **kvinnorna** som är den drivande kraften bakom själva genomförandet av KKS.
  - Starta dialog mellan generationer (dotter-mor).
  - Att eliminera den skadliga sedvänjan behöver inte betyda eliminering av den kulturella identiteten – detta behöver diskuteras.
- Arbeta med **männens** (särskilt ungas) attitydförändringar och syn på KKS. Om de inte efterfrågar blivande fruar som könsstympats, kan förändring ske.
- Informations-/kunskapsspridning och lagstiftning mot KKS avgörande i det förebyggande arbetet, vid sidan av attityd- och beteendeförändringar.

För att stötta och hjälpa utsatta

- Våga fråga och erbjud samtalsstöd
  - Konkretisera, ge tid, informera om lagstiftning, informera om hälsorisker och om anatomin, hänvisa vidare
  - Viktigt att inte glömma risken för djupa psykiska besvär/trauma, utöver det fysiska – försök identifiera sådant som inte syns eller talas om direkt
- Ett professionellt bemötande som utgår från en genomtänkt samtalsmetodik.
- Fysiska åtgärder för förbättring:
  - Öppningsoperation (de-infibulera) för de utsatta för typ III (infibulation)
  - Rekonstruktion av klitoris
  - Kirurgiska ingrepp

TR!S

TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

Hjälp finns på särskilda mottagningar för flickor/kvinnor som blivit könsstympade

Begreppet
"stympning"
introducerades i
sammanhanget
under 1990-talet
för att
understryka
allvaret i
sedvänjan.

(Elamin & Mason-Jones 2019)

Den första specialistmottagningen i Sverige:

Amelmottagningen, Södersjukhuset, Stockholm

Inget remisskrav. Flickan/kvinnan kan ringa direkt.

Tips:

- "Jag vet att omskärelse är en vanlig tradition i ditt hemland, vet du om du är omskuren?"
- Hänvisa flickan/kvinnan till en barnmorska, gynekolog, ungdomsmottagning samt utred behovet av att förmedla kontakt till kurator, psykolog, psykiatriker eller sexolog. Följ upp!
- Patientinformation på olika språk finns.

Sedan 2018 finns även Vulvamottagningen, Angered's närsjukhus, Göteborg

Informationsmaterial: Könsstymningspass

Könsstymning

Könsstymning är förbjudet i Sverige enligt svensk lag (SFS 1982:316). Man kan bli dömd till upp till 10 års fängelse, även om könsstymningen sker utanför Sverige. Även försök och förberedelse till könsstymning är olagligt liksom att förmå någon annan att utföra könsstymning. Det är också olagligt att inte avslöja om man vet att en könsstymning kommer att ske. Oavsett vem som utför könsstymningen är flickans föräldrar ansvariga att förhindra att könsstymning sker och kan dömas för brottet i Sverige.

Lag (1982:316) med förbud mot könsstymning av kvinnor

OBS! Passet finns på flera språk.

Tips

www.hedersförtryck.se

www.jagvillveta.se

The girl who said no to FGM

- <https://www.youtube.com/watch?v=MAQIdouaOLE>

TACK!

TRIS – tjejers rätt i samhället

info@tris.se

www.tris.se

tjejrattisamhallet

Följ & gilla oss
på Facebook

TRIS